

İslâhiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme

İbrahim KIR

Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Öğretim Üyesi.

Ömer BÜLBÜL

Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Öz: Bu çalışma ile İslâhiye ilçesinde, belirlenen beş yıllık süreç içinde meydana gelen boşanma olaylarının nedenlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma, belge tarama veya doküman incelemesi yöntemiyle, İslâhiye ilçesindeki adliye kayıtları incelenerek yapılmıştır. Araştırmadaki veriler, araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” ile toplanmıştır. Araştırma, boşanmanın evliliğin kaçınıcı yılında gerçekleştiği, eşler arasındaki yaş farkı, ailedeki çocuk sayısı ve boşanmanın en belirgin nedenini tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre boşanma olayları; evliliğin ilk beş yılında, eşler arasındaki yaş farkının az ve çocuk olmayan ailelerde daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Boşanmada eşler, genellikle aralarında şiddetli geçimsizlik olduğunu ifade ederek anlaşmalı olarak boşanmıştır. Yine boşanmanın en belirgin nedenlerinden biri de aile içi şiddet ve eşlerden birinin diğerine hakaret etmesi görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Aile, evlilik, boşanma, boşanma nedenleri.

A Sociological Research about Divorce Phenomena in İslâhiye District

Abstract: In this research, it is aimed to determine the reasons for divorce cases of five-year duration in İslâhiye district. The research is done by analyzing judiciary records in İslâhiye district with method of document scanning and examination. The data in this research is gathered with personal information form developed by the researcher. The research is conducted to ascertain the year of divorce, the age differences between couples, the children number in the family and the most prominent reason of the divorce. According to the findings of the research, divorce cases occur more often in the first five years of marriage, in the couples with lower age gap, and couples without children. In divorce cases, couples often divorce within arranged agreement by expressing irretrievable breakdown of marriage. Other important reasons for divorce are determined as violence within the family and a couple's insulting the other couple.

Key words: family, marriage, divorce, reasons for divorce.

GİRİŞ

Evlilik, kişiye yuva, topluma temel oluşturan ailenin kurumlaşmasını sağlayan sosyal bir olgudur. Aile, toplumun en küçük birimi ve temel yapı taşıdır, bütünleşerek tüm toplumu oluşturur. Eş ve çocuklar aile ve toplumun oluşumunda büyük öneme sahiptir. Aileyi meydana getiren bireylerin eğitimi ve niteliği o ailenin ve toplumun karakterini belirlemektedir. Boşanma, aile içinde çıkan sorunların yasal olarak dışa vurması ve toplumsal bir soruna dönüşmesidir. Bu anlamda boşanma konusu önemli bir toplumsal sorun olup, aile hukukunda en çok tartışılan, kamuoyunun ilgisini çeken, incelenmesinde şüphesiz büyük yarar olacağı düşünülen bir konudur. Günümüzde sorunun toplumsal yönü göz ardı edilerek boşanma, “eşler arası ayrılık” olarak adlandırılmış ve böylelikle yavaş yavaş halk tarafından olağan karşılanmaya başlanmıştır. Boşanma olayını normalleştirmek, basite indirmek ve boşanmayı aile içinde çıkan problemleri çözmek için başvurulan bir yöntem haline getirmek, boşanma vakalarının artmasına neden olmuştur.

Aile, “içtimai müesseselerin en eskisi olan milletin dirlik ve birliğinin yegâne sağlayıcısı bir evlilik kurumudur” (Gökalp, 1978:122; Kır, 2011:382). Boşanma ise; “eşler henüz hayatta iken, kanunda öngörülmuş bir sebebe dayanarak eşlerden birinin açacağı dava sonucunda evlilik birliğine hâkimin kararı ile son vermek olarak” tanımlanmaktadır (Akıntürk (2002, 15).

Boşanma, karı-koca arasındaki evlilik bağının çözülmesi, evliliğin sona ermesi anlamına gelir (Cin, 1988: 36). Diğer bir ifade ile boşanma, yasal olarak eşlerin yeni bir evlilik yapacak şekilde, hukuki bir kararla evliliklerinin tamamen sona erdirilmesidir. Boşanma, hukuki olarak evliliğin sona erdirilmesidir (Yıldırım, 2004: 60).

Bugün yaşanan çağdaş yaşam ya da tüketim kültürü toplumda sosyo-ekonomik yaşamı etkilemiş, beklentileri farklılaştırmış, insanın birinci derecede ihtiyacı olmayan şeyleri ihtiyaç haline getirmiştir. Aileler sınırlı bütçeleriyle bu ihtiyaç diye zannedilenleri karşılamakta zorluk çekmeye başlamıştır. Böylece farklılaşan yaşam tarzı ve beklentiler karşılanamayınca kişilerin iç dünyasının ve sosyal ilişkilerin bozulmasına neden olmuştur. Bu süreç içerisinde aile kurumu olumsuz etkilenmiş ve eşler arasındaki uyum bozulmuştur.

Sosyolojik açıdan değerlendirildiğinde aile birliğinin bozulması, ailenin bölünmesine ya da bütünüyle dağılmasına yol açan ve bütün aile üyelerini hatta yakın çevredeki kişileri dahi sarsabilen karmaşık bir olgudur. Boşanma sadece eşler arasında değil çocuklar ile ebeveynler arasında, çocukların kendi aralarında hatta aileler ve akraba çevresi arasında olmaktadır. Dolayısıyla aile kurumu ele alındığında, aile üyeleri ve yakın çevre üzerinde sosyal ve

psikolojik sarsıntılara sebep olan, ailenin dağılmasına yol açarak temelini oluşturduğu, toplumda onarılmaz izler bırakan boşanma olgusunun da incelenmesi gerekir.

Boşanma toplumun çözülmesine neden olmakta ve toplumun çözülmesiyle boşanma olayları süreklilik kazanmaktadır. Boşanmayı, aniden ortaya çıkan bir durum olarak değerlendirmek yanlıştır. Çünkü boşanma belli bir sürecin nihai noktasıdır. Boşanma olayını değerlendirirken sadece bir tek faktörle değerlendirmek yanlış ve eksik olacaktır. Bu nedenle boşanma olgusunu, sosyolojik açıdan farklı faktörlerle değerlendirerek incelemek gerekir.

Bu araştırma iki boyutludur. Birinci boyutta İslâhiye’de yaşanan boşanma olaylarının sebeplerini belirlemektir. İkinci boyutta ise Türkiye’deki boşanma olaylarının sebeplerine kısaca değinip bir karşılaştırma yaparak İslâhiye’de yaşanan boşanma olaylarının Türkiye’deki yerini belirlemeye çalışılmaktadır.

Bu çalışmanın iki yönden önemli olduğu düşünülmektedir. Birincisi, sosyoloji bilimine ve bu alanda çalışma yapacak araştırmacılara katkı yapmaktır. İkincisi ise, toplumun temelini oluşturan aile müessesinin çözülmesine yol açan, toplumda hoş karşılanmamakla birlikte artarak devam eden bu toplumsal sorunun bir küçük yerleşim birimi olan kasaba bazında aldığı boyutu ve sebeplerini belirlemeye çalışarak bir örnek olay olarak soruna dikkat çekmek ve etkisinin azaltılması için öneriler sunmaktır.

Boşanmanın Nedenleri

Modern hayat tarzının yaygınlaşması ile aile kurumunun zayıflaması sonucu boşanmaların artması ters orantılıdır. Modern hayat insanı bireyci, egoist, benmerkezci düşünmeye itmektedir. Bu durum toplumda kendi kendine yeten, ihtiyacı olan şeyleri kendisi temin eden, başkasının yardımına gereksinim duymayan bir yapı ortaya çıkarmakta, kişiyi bireycil davranmada vurdumduymaz hale getirmektedir. Bu hayat tarzının gereği, bir başka kişinin düşüncelerine tahammül etme, bir arada yaşama, kazandıklarını paylaşma, sorumluluk alma, gibi bir eylem gerektiren konularda hep problem yaşanmaktadır. Mutsuz bir evliliğin zorla devam ettirilmesi sadece eşleri değil, çocukları ve buna bağlı olarak toplumu da etkilemektedir. Boşanma bazen sorumluluklardan kaçmak için kolay bir yol olarak kullanılmaktadır.

Geleneksel toplumlarda evlilik kadın için bir sosyal güvence olarak algılanmaktadır. Kadın evde ev işlerini yapar ve erkek çalışır, kazanır ve aileyi korur, özellikle kadının evlilik birliğini sona erdirmesi zordur, boşanmayı gerektiren nedenler olsa dahi, kadın buna katlanmaktadır. Modern toplumlarda ise her bireyin sosyal güvencesi vardır. Dolayısıyla korunmaya da ihtiyacı yoktur, huzursuzluğa ve şiddete maruz kaldığı zaman, evlilik birliğini sona

KIR, BÜLBÜL; İslâhiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme

erdirme konusunda daha rahat karar verilebilmektedir. Bu yüzden dolayısıdır ki boşanma oranlarının en yüksek olduğu yerler modern hayatın en yoğun yaşandığı ülkelerdir. Yapılan araştırmalarda özellikle boşanma hızının birçok modern ülkede arttığı görülmektedir. Mesela boşanma hızı oranlarının ABD'de binde 4.57, Almanya' da binde 4.6, İsviçre'de binde 2.23 ve Norveç'te binde 2.54 iken, Türkiye'de ise henüz bu oranın binde bir olduğu tespit edilmiştir (Ergün, 2005: 523).

Türk Medeni Kanunu'nda kabul edilen boşanma nedenleri; özel ve genel boşanma nedenleri olarak nitelendirilmiştir. Özel boşanma sebebinde kanunda belirtilen ifade ispat edilmemişse hâkim diğer eş için bunun hayatı çekilmez hale getirip getirmediğini araştırmaz ve boşanmaları için başka şart aramaz. Medeni Kanunda belirtilen özel boşanma sebepleri; zina, hayata kast, terk, çok kötü ve onur kırıcı davranış, eylemler ayrılık ve eşlerin anlaşmasıdır. Genel boşanma sebebi ise kanunda belirtilen ifadeye göre, ispat olduğu halde hâkimin diğer eş için boşanmanın hayatı çekilmez hale getirip getirmediğini araştırmaktır. Bu şart sağlanırsa hâkim ona göre çiftlerin boşanmalarına karar verir. Genel boşanma nedenleri; akıl hastalığı, suç işleme, haysiyetsiz hayat sürme ve evlilik birliğinin sarsılmasıdır. Bu sebepler nedeniyle evlilik sorunları yaşayan bir çiftin anne-baba olarak da çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler kurabilmeleri beklenemez, anne ya da baba ayrı ayrı çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler kursalar bile, birlikte çocuklarına karşı tutarlı, dengeli tutum ve davranışlar sergilemekte güçlük çekeceklerdir. Bir evliliği başa çıkılamayan, çözüm üretilmeyen, süregelen sorunlarla devam ettirmenin çocuk üzerinde yaratacağı olumsuz etkiler göz ardı edilmemelidir. Başlıca boşanma nedeni olarak % 75 oranında geçimsizlik gelmektedir. Sonra evi terk etme ve aldatma diğer nedenler arasındadır. Yıllara göre anlamlı bir gelişme de boşanmak için mahkemeye başvuran kadın oranındaki artıştır. Örneğin 1960 yılında boşanma isteği çoğunlukla erkekten gelirken, 1976 yılında boşanmak isteyen kadınların sayısı erkek sayısını aşmıştır (Yörükoğlu, 1997: 103).

Türk toplumu, dünyanın köklü, sağlam aile yapısı ve geleneklerine sahip toplumlarından birisidir. Buna rağmen Türkiye'de de çeşitli sebeplerle boşanmanın yaygınlaştığı görülmektedir. Bu sebepler arasında, “şiddetli geçimsizlik, terk, zina, sosyo-ekonomik yetersizlik, cana kast, kötü muamele, akıl hastalığı, şan, şöhret gibi unsurlar yer almaktadır” (Yıldırım, 2004: 59). Diğer bir kaynağa göre boşanmanın sebepleri, zina, cana kast ve fena muamele, cürüm ve haysiyetsizlik, terk, akıl hastalığı ve diğer sebeplerdir (www. sekam.org.tr 16.11 2011). Ancak, sürekli geçimsizlik ya da daha ağır nedenler her zaman evliliği yıkmaz. Ağır ruhsal dengesizliklere, çok kötü davranışlara, evlilik dışı ilişkilere karşın sürüp giden nice evlilik gösterilebilir. Eşlerden birinin ya da ikisinin mutsuzluğu pahasına sürdürülen evlilikler hiç de az

değildir. Birçok mutlu görünen evliliklerde vardır ki; sudan ve yüzeysel nedenlerden dolayı, kısa sürede boşanmayla biter. Evlilikte karşılıklı beklentiler vardır. Sürekli olarak boşa çıkan beklentiler başarısız kalan yaklaşma çabaları, duygusal bağı sarsar. Böylece evlilik, duygusal alışverişin dengesiz olduğu bir ortama dönüşür ve boşanma kaçınılmaz bir hal alır. Eşlerden birinin umudunu kesmemesinden, yalnız başına yaşamını sürdürmek istememesinden ve çocukların sorumluluğundan dolayı evlilik sürebilir ama eşler duygusal olarak birbirlerinden ayrılmışlardır. Boşanma, eşleri ekonomik yönden sarsar, ruhsal yönden örseler, toplumdaki durumlarını etkiler. Çocuklar üzerindeki olumsuz etkisi ise çok karmaşık sorunlar doğurur. Evlilikteki çarpık ilişkiler, evlilik sonlandıktan sonra da çocuklar aracılığıyla sürüp gider. Bu nedenle, boşanma, evlilik öncesi özgürlüğe tam bir dönüş veya kurtuluş sayılamaz. Eşler arasında boşanmadan en çok zararlı çıkan kadındır. Boşanan anne, eğer çalışmıyorsa geçim sorunlarıyla karşılaşır. Çalışıyorsa da çalışmak zorunluluğuyla çocukların bakım sorumluluğu arasında bocalar durur. Boşanma öncesinde ve boşanma sırasında en büyük kavga çocukların çevresinde döner. Ancak bu gürültü patırtı sırasında en çok yüz üstü bırakılan da yine çocuklardır (Yörükoğlu, 1994: 264).

Boşanmanın Artma Nedenleri

Boşanmanın hızla artmasının birçok nedeni vardır. Toplumsal, kültürel ve teknolojik değişimler ve bunların aileye yansımaları, ailenin bu değişime ayak uyduramaması, boşanmaların artışında önemli nedenler arasında sayılabilir. Ayrıca kentleşme hızına bağlı olarak boşanmalar artmıştır. Kırsal kesimde boşanmalar daha azdır. Çünkü kadının ekonomik özgürlüğü yoktur. Kentleşmeye bağlı olarak kadın haklarının gelişmesi, eğitim düzeyinin yükselmesi ve kadının toplumsal yaşama katılım beklenenin tersine evlilikte uyumu artırmamıştır. Ailenin yaşam düzeyi yükselmiş ama aileye rol çatışması girmiştir. Bunun sonucu olarak da boşanma kentlerde daha hızlı artmıştır. Boşanmaların artması, evlenme çağına gelen gençler için de kötü örnek olmaktadır. İstatistikler, boşanmış eşlerin çocuklarının kurdukları evliliklerin de boşanma ile sonuçlanma olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Böyle gençler evliliklerinde de en ufak bir anlaşmazlık olduğu zaman en kolay çözümü, ana babalarının yolundan giderek ayrılmada bulmaktadırlar. Toplum yaşamında hızlanma, çok yer değiştirme, çok insan tanıma olanakları, rastgele evlilikleri ve değişik din ırk ve toplumsal sınıflar arası evlilikleri artırmıştır. Duygusal temele dayalı diğer ifade ile romantik sevgiden başka ortak yanları olmayan bu tür evlilikler uzun ömürlü olamamaktadır. Özellikle kısa tanışmaların ardından aile, akraba ve genellikle yakın çevrenin onayı olmadan başlatılan evliliklerin büyük engellerle karşılaşması sonucu evliliğin başarı şansı azalmakta ve bu da boşanmalara neden olmaktadır (Yörükoğlu, 1994: 104).

KIR, BÜLBÜL; İslâhiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme

Toplumda cinsel yasakların giderek azalması, evlenmeden önce kişilerin yasak cinsel ilişki kurmalarındaki kolaylık, evlilik öncesi kurulan ilişki sonucu kızın hamile kaldığı için evlenmek zorunda kalması ve aile zoru ile evlenmelerin artmış olması evlilikleri kısa sürede bitirmede yani boşanmanın artışında önemli birer etkidir.

Tablo 1. Türkiye’de Boşanma Sayısı ve Kaba Boşanma Hızının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Boşanma sayısı	Kaba boşanma hızı
		%
2004	91 022	1.28
2005	95 895	1.33
2006	93 489	1.28
2007	94 219	1.34
2008	99 663	1.40

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/> (22.06. 2011).

Tablo 1’de görüldüğü gibi, 2004 den itibaren Türkiye’de boşanma hızının belirgin bir yükseliş gösterdiği, her ne kadar 2006’da belli bir düşüş kaydetse de bu artışın 2007 ve 2008’de devam ettiği dikkati çekmektedir. Çok belirgin olmamakla birlikte Türkiye’de boşanma hızında son yıllarda bir artışın olduğu gözlenmektedir.

Boşanmaların bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de artış göstermesi, sosyal yapıdaki değişimin bir sonucudur. Araştırmacılara göre, bu sonucu meydana getiren sosyal nedenler şöyle açıklanabilir:

1) Çağımızda toplumsal değişimin hızı artmıştır. Avrupa ülkelerine yakın ülkelerde bu değişimin daha hızlı olduğu gözlenmektedir. Özellikle Batıdaki romantik sevgi anlayışının, diğer toplumlara yayılması, bireylerin bu yeni yaşam biçimi ile ulusal ve siyasal sistemleri etkilemesi, hükümetlerin de geleneksel davranış biçimlerini değiştirmek için etkin çabalara girmesi sonuçta toplumda karmaşık bir yapı ve ortamın oluşmasının boşanmaları artırdığı iddia edilmektedir. (Giddens 2000; Akt: Yıldırım, 2004: 61).

2) Türk aile geleneği, “hiçbir milletin tarihinde görülmemiş bir şekilde genel hayatı inşa” etmektedir (Miroğlu 1996: 6). Sözelimi çalışan kadın, koca ve ailenin diğer üyeleri kazançlarını paylaşmakta, baba kız olsun erkek olsun reşit olan çocuklarının da giderlerini karşılamaktadır. Batıda ise ailede her üyenin kazancı kendine ait olup baba reşit olan çocukların ihtiyacını

karşılammamaktadır. Toplumsal değişim neticesinde Türk toplumunda da çocuklara Batıdaki gibi davranılmakta giderek bireyci yaklaşım yaygınlaşmaktadır. Böylece Türk aile geleneğinin zayıflamasıyla boşanmalarda artışın olduğu tahmin edilmektedir (Yıldırım, 2004: 62).

3) Türkiye’de sosyo- ekonomik değişimler nedeniyle kadınlar iş hayatında daha çok yer almakta, ekonomik bakımdan daha bağımsız hale gelmektedir. Bu suretle evlilik giderek eskisine oranla ekonomik açıdan daha az zorunlu bir ortaklık olarak görülmekte ve boşanmalar artmaktadır (Yıldırım, 2004: 62).

4) Aile, geleneksel geniş aileden çekirdek aile yapısına dönüşürken, kadın ve erkeğin aile içindeki bireysel güçleri daha etkin olmaya başlamış, bu da rol çatışmasını doğurmuştur. Ailedeki rol çatışmasının da boşanmaların artışında etkin olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım, 2004: 62).

5) Boşanmaların artışında, bu olgunun toplumda giderek olağan karşılanmasının, kabul görür olmasının da etkisi vardır. Toplumlar boşanmış çiftleri eskisi kadar fazla yadırgamamaktadır. Toplumda insanın damga yemesi, itibarının sarsılması demektir. Günümüzde boşanmış kişilere vurulan kötü damganın nispeten azalmış olmasının da boşanmaların artışında etkin olduğu belirtilmektedir (Yıldırım, 2004: 63,77).

6) Boşanmanın kanun yoluyla kolaylaştırılması, dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de boşanmayı arttıran sebepler arasında görülmüştür (Yıldırım, 2004: 77).

8) Macera severliğin artması, sevginin bir macera olarak görülmesi ve bu tür sevgi üzerine kurulan ailelerinde kolay çözümlenimin boşanmaların artışında etkin olduğu belirtilmektedir (Stark, 1985; Giddens, 2000; Akt:Yıldırım, 2004: 63).

9) “Bunların yanında, sanayileşme, ailenin kuruluşunu ve aile içi ilişkileri de değiştirmiştir. Sanayileşme ile birlikte, akrabalık sistemine bağlı kapalı toplum dağıldığı için, akraba içinden ve dar çevreden yapılan evliliklerin oranları düşmüştür. Eş seçiminde ailelerin rolü azalmıştır. Genç kız ve erkek, evlilik kararını anlaşılarak vermektedir. Aile, az çocuk istemektedir. Dahası, kadın ve erkek arasındaki eşitlik, eskiye nazaran çok daha gelişmiştir. Ayrıca, aile dengesini sağlayan akraba çevresinin azalması veya başka yerlerde ikamet ediyor olması da, boşanma oranını yükselten etkenler arasında görülmüştür” (Atalay, 1984; Akt: Yıldırım, 2004: 63).

7) Aile arabuluculuğu gibi bir müessesenin Türkiye’de henüz gelişmemiş olmasının da boşanmayı kolaylaştırdığı ve artırdığı söylenebilir (İl, 2009:23-31).

8) Toplumsal değişimin etkisi ile son yıllarda Türkiye’de internetin de boşanmalarda etkili olduğu gözlenmektedir. Evli çiftlerin, birbirinden habersiz tanımadığı kişilerde internette kayıtsız görüşme olanağına sahip olması eşinde

güvenirliliği sarsıcı bir duygu ve düşünceye yol açmakta ve boşanmaları tetiklemektedir (Dinçer, <http://www.turk.internet.com/> (16.11.2011)).

9) Bazı uzmanlar ise, sorunun teknoloji olmadığını belirtmekte, boşanmaların artışıdaki asıl sebebin "sağlıksız evlilikler", "ilgisiz (ya da çapkın) eşler" ya da "insanlığın etik değerlerinin zayıflaması" olduğuna işaret etmektedirler (Dinçer, <http://www.turk.internet.com/> (16.11.2011)).

Boşanmanın Eşler Üzerindeki Etkisi

Mutsuz bir evliliğin zorla devam ettirilmesi sadece eşleri değil, çocukları ve buna bağlı olarak toplumu da etkilemektedir. Sosyolog ve eğitimciler boşanmanın toplumun temellerini sarsacak bir olgu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bunun asıl nedeni, çocukları da etkilemesi ve çocukla anne ve babalarının ilişkilerinin de boşanmadan genellikle olumsuz etkilenmesidir. Boşanma, çocuğun gelişiminde en önemli faktör olan tüm aileye son veren ve özellikle çocuklar üzerinde hayatı boyunca etkilerini hissettirebilecek bir olaydır.. Ayrılmanın mutlak gerekli olduğu durumlarda bile boşanmayla sorunların biteceğini düşünmek yanlıştır. Boşanma eşleri ekonomik yönden sarsar, ruhsal yönden örseler, toplumdaki durumlarını etkiler. Bu nedenle, boşanma evlilik öncesi özgürlüğe tam bir dönüş veya kurtuluş sayılamaz. Boşanmış eşler üzerinde yapılan bir araştırmada, boşanmış erkeklerde, evli erkeklerle göre, beş kat yüksek oranda, boşanmış kadınlarda evli kadınlara göre üç kat daha yüksek oranda ruhsal bozukluk saptanmıştır. Bu bulgular iki biçimde yorumlanabilir; ya mutsuz evlilikler eşlerde ruhsal uyumsuzluklara sebep olmakta ya da ruhsal uyumu bozuk olanların evlilikleri kısa sürmektedir. Bu iki yorumunda gerçeklik payı olabilir (Yörüköglü, 1997: 108).

Çoğu evlilik gürültülü ve çekişmeli bir dönemden sonra, acı veren bir kopuşla biter. Eşler eziklik ve tedirginlik içindedir. Her iki eşte kendini boşanmadan dolayı belli ölçüde sorumlu tutar ve suçluluk duyar. Bazı eşler ise karşısındakini suçlar. Kendi suçunu önemsiz görüp, eşininkini abartabilir. Bazı eşler ise "acaba evliliği yürütebilir miydik" diye düşünebilirler. Boşanma her iki eş içinde çetin bir dönemin başlangıcıdır. Eşler bir süre kendilerini boşluktaymiş gibi hissedebilirler. Özellikle baba evine sığınmak zorunda kalan kadının durumu daha da güçtür. Kadın kendini sığıntı durumunda görür ve iş bulma zorunluluğu duyar. Hele çocuklarının sorumluluğunu da yüklenen bir anne için gelecek ürkütücüdür. Böyle bir anneden karamsarlık kendine ve eşine kızgınlık, iş sıkıntısı bedensel yakınmalar kime dayanacağını bilememe gibi duygular olağandır. Çocuklar ilgi ve bakım bekledikçe, buna çocukların sızlanmaları, tutturmaları ve ayağa dolanmaları eklenince annenin bunalımı dayanılmaz olur (Yörüköglü, 1994: 266).

Boşanmanın ilk aylarında özellikle ilk iki üç ay içinde her iki tarafta en zor devrelerini geçirirler. Yapılan araştırmalara göre erkekler ekonomik açıdan daha bağımsız olduklarından ve genellikle çocukların bakımını üzerlerine almadıklarından kısa sürede olumsuz etkilerden kurtulurlar. Kadın her bakımı üstüne aldığından birçok yönden baskı altına girmiş olur. Çiftin doğal olarak yeni duruma alışması zaman alır. Bazı kimseler için bu süre kısa, bazıları için ise uzundur. Uzun süre beraber yaşamışlarsa bu kimseler kendi amaçlarını ve kişiliklerini birbirinden ayrı ve bağımsız olarak yeniden tanımlamak durumunda kalacaklardır. Boşanma, her iki bireyin kendi yaşamları için yeni bir denge arayışının sonucudur. Her birey bu dengeyi kendince gerçekleştirmeye çalışır. Kimisi aylar sonra kimisi yıllar sonra bu dengeyi sağlar. Bazı kimseler yeni bir denge geliştirmeden başka evlilikler yapabilirler. Yeni dengeyi geliştirebilmiş olanlar kendilerini daha mutlu olgun, yaşamı ve kendilerini daha iyi anlamış olarak yeni bir döneme girerler. Bireyin boşandıktan sonra kendini yenileyerek ve geliştirerek yeniden yaşamına dönmesinde üç temel etken rol oynamaktadır:

1.Ekonomik Koşullar: Para sorunu içinde bunalan anne veya baba gelişim yapamaz, büyük olasılıkla mali sorunların içinde bunalıp tıkanır ve bu sorunların ötesine geçemez.

2. Çocuk Sayısı: Çocuk sayısı arttıkça anne ya da babanın kendi sorunları için ayıracağı zaman ve enerji azalır ve birey, çocuklarına bakmanın ötesinde kendi sorunlarıyla olumlu bir biçimde ilgilenemez.

3.Destekleyici Çevre: Boşanan bireyin çevresinde onu seven ona destek ve yardımcı olan kimseler varsa boşanmanın olumsuz etkisinden kurtulması daha kolay olur. En kötü durumda olan, boşandıktan sonra ekonomik güçlükler içinde hiç kimsesiz olan ve çok sayıda çocukla ortada kalan kişidir. Boşanmanın etkisinden en kolay kurtulabilen ise ekonomik olanakları elverişli, kendini seven bir çocuklu veya çocuksuz kişidir (Cüceloğlu, 1998: 384).

Yavuzer (1997, 255)'e göre eşinden ayrılmış kimseler, kişisel, mesleki, cinsel ve sosyal alanlarda kendilerini yeniden tanımlama gereği duymakta ve yeni kimlikleriyle bütünleşmeye çalışmaktadırlar. Eski kimlikleri ile yeni yaşantıları arasında bütünlük kurabilen kişiler krizin yoğunluğunu daha çabuk atlattıklarıdır.

Boşanmanın Çocuklar Üzerindeki Etkisi

“Boşanma süresinden, gerilimlerinden çocuklar çok zarar görmektedirler. Çocukların sorunları boşanmayla birlikte artmaktadır. Yapılan araştırmalar, boşanmış aile çocuklarında ruhsal uyumsuzluk oranının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu uyumsuzlukların en önemlileri, okul başarısızlığı, ruhsal çökkünlük, kavgacı olma gibi çeşitli davranış bozukluklarıdır” (Tezcan, 1997:143-146).

Boşanmanın etkilerine çocuk yönünden baktığımızda üç temel sorun ortaya çıkmaktadır. Birinci sorun, boşanmanın çocuğun günlük yaşamına getirdiği etkilerdir. Çocuğun çevresinin zenginliği ve ana-babasıyla ilişkisinin miktarı ve türü çocuğun yetişmesini etkiler. Çocuğun aile ortamı, boşanma sonucu önemli değişikliklerle karşı karşıyadır. Bu değişiklikler çocuğun psikolojisini hangi yönlerde etkilediğine bakmak gerekir. İkinci sorun, çocuğun boşanma sırasında kaç yaşında olduğu ile ilgilidir. Çocuk küçük yaşlarda iken ortaya çıkan bir boşanma, onun gelişimini derinden etkilemektedir. Üçüncü sorun ise, çocuğun anne veya babadan birinin yanında kalma zorunluluğudur. Burada cevap aranacak sorular şunlardır; çocukların anne ve babadan biriyle kalması onları nasıl etkiler? Boşanmış aileden gelen kızlar ve erkekler boşanmamış aileden gelen çocuklardan farklı mıdır? İncelenecek konular bunlardır (Cüceloğlu, 1998: 381).

Boşanma öncesinde ve sonrasında en büyük kavgalar çocukların çevresinde döner. Çocuklar için en zor olan şey anne ve babanın çocuğu yan tutmaya veya arabuluculuk yapmaya zorlamalarıdır. Oysa çocuk için en zor şey anne ve babası arasında seçim yapmaktır. Boşandıktan sonra bile anne ve baba çocukları aracılığıyla kavgalarını, çekişmelerini sürdürürler. Anne, babasına çocuğunu göstermeyerek, bazı yakın akraba ve arkadaşlarıyla görüşmelerini engelleyerek babadan oç alır. Hâlbuki arada ezilen, yetişkin savaşının içinde kalan çocuktur. Anne kendi bencilliği yüzünden çocuğu cezalandırdığının farkında bile değildir. Çocuğunu arayıp sormayan, ilgisiz babalarda vardır. Bazı anne ve babalar çocuğu sevme yarışında olurlar. Zaman zaman sürekli hediyeler alma, çocuğun her isteğini yapma, çocuğun saf tutmasını sağlamak için onu şımartma eğilimleri vardır. Her zaman bu böyle olmaz. Olgun ve anlayışlı anne ve babalarda bu durum görülmez. Onlar çocuklarına durumu hissettirmemek için elinden geleni yaparlar. Boşanma öncesi davranışları nasılsa boşanma sonrası da öyledir. Onlar için öncelik çocuktur. Hatta çocuğun bu durumdan etkilenmemesi için psikolojik destek alırlar. Böyle davranan anne ve babalar çocukları ile ilişkilerini asla kesmezler. Böylece çocuğun bu zor devreden fazla yara almadan geçmesini sağlarlar. Diğer türlü davranan ailelerde çocukların huyları değişir. Anne kimi zaman iyi iken kimi zaman babaya sinirlenip acısını çocuktan çıkarır hatta bu durumdan çocuğu sorumlu tutanlar bile vardır. Böyle davranılması, çocukta hem annesi hem de babası tarafından sevilmediği ve baştan atılmak istendiği duygusunu yaratarak çocuğun psikolojisinin bozulmasına, öz saygısını yitirmesine, güvensizlik ve terk edilmişlik duygularının gelişmesine neden olur. Boşanmada en büyük bedeli çocuk öder. Öfkenin ve düşmanca tutumların çokça yaşanması çocukta sevilmediği duygusunu uyandırır. Çoğu zaman çocuklar, boşanmadan kendilerini sorumlu tutarlar ve suçluluk duygusu geliştirirler (Tarhan, 2004, <http://...evlilik.htm>).

Her çocuk boşanmadan eşit olarak etkilenmez. Burada çocuğun karakteri ve cinsiyeti önemlidir. Örneğin erkek çocuklar, kızlardan daha fazla etkilenirler. Erkek çocuklarda ciddi boyutlarda hırçınlık görülebilir (Keskin, <http://www.bebekkokusu.com>).

Çocuklarda anne-baba ayrılığına bağlı olarak ortaya çıkan ruhsal belirtiler çok çeşitlidir. Huysuzluk, hırçınlık, tedirginlik, içe kapanma, karamsarlık, depresyon ve saldırgan davranışlar en sık gözlenen belirtilerdir. Uyumsuzluk belirtileri; çocuğun yaşına, boşanmadan önceki örselenmesine ve boşanma sonrası dönemde, ana babayla ilişkilerinin niteliğine göre değişir. Bu belirtilerin kalıcı olması da yine çok çeşitli etkenlere bağlıdır (Elginar, 2005).

Nazik'e (2000) göre, boşanmanın çocuğu etkilemesi, çocuğun boşanma anındaki yaşı, cinsiyeti, kişilik özellikleri, boşanmaya neden olan ailevi sorunların niteliği, çocuğun boşanmaya neden olan problemi algılama biçimi, çocuğun boşanma öncesinde ve sonrasında içinde bulunduğu ortamın özellikleri gibi faktörlere bağlıdır (Akt: Çağdaş, 2004: 220).

Ailesi boşanmış çocuklarda ortaya çıkabilecek olumsuz gelişmeler riski diğer çocuklara göre daha fazladır (Cherlin, 1999: 421–428). İkinci sorun ise çocuğun boşanma sırasında kaç yaşında olduğu ile ilgilidir. Tezcan'a (1997:144-146) göre, okul yaşına gelmemiş çocuklarla, ergenlik çağındakiler boşanmalardan diğerlerine göre daha çok etkilenmektedirler.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; İslâhiye ilçesindeki boşanma olgusunun, adliyedeki beş yıllık bir zaman dilimindeki belgeler taranarak sosyolojik açıdan betimsel olarak incelenmesidir.

Alt amaçlar ise, araştırmada boşanma olayları arasında; yıl, eşler arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı, boşanmanın evliliğin kaçınıcı yılında görüldüğü ve en belirgin boşanma nedeni değişkenlerine göre bir farklılaşma var mıdır? Sorularına cevap aramak ve bazı tespitlerde bulunabilmektir. Bu tespitlerden yola çıkarak toplumsal çözülmenin önemli nedenlerinden olan boşanmayı önleme ile ilgili bazı öneriler geliştirebilmektir.

YÖNTEM

İslâhiye ilçesindeki, belirlenen beş yıllık süreç içinde meydana gelen boşanma olaylarının incelendiği bu araştırma, belge tarama veya doküman incelemesi yöntemiyle yapılmış bir çalışmadır. “Var olan kayıt ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya belgesel tarama denir.” Belgesel tarama, “kaynak bulma, okuma, not alma ve değerlendirme” işlemlerini kapsar (Karasar, 1994:183).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, İslâhiye Adliyesine boşanmak üzere başvuran çiftlerin dava dosyalarındaki boşanma ile ilgili belgeleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini, 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında İslâhiye Adliyesine boşanmak üzere başvuran çiftlerin dava dosyalarındaki boşanma ile ilgili 481 çiftin belgeleri oluşturmaktadır. Örneklem, belirli bir dönem kesit alınarak seçkisiz örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 yıllarında İslâhiye ilçe Adliyesine boşanmak üzere başvuran çiftlerin dava dosyalarındaki verilerle sınırlıdır. Diğer bir ifade ile araştırmanın kapsamı bu boyutlarla sınırlandırılmıştır.

Araştırma İslâhiye ilçesi ile sınırlıdır. İnsan ilişkileri, içinde yaşanılan sosyal, kültürel, ekonomik ve morfolojik yapıdan etkilendiğinden bazı yönleriyle ilçeyi kısaca tanıtmakta yarar vardır. İslâhiye ilçesi, Gaziantep İl'inin ikinci büyük ilçesidir. İlçe, Gaziantep-Hatay karayolu üzerinde kurulmuş olup, Gaziantep il merkezine 100 km mesafededir. Doğusu ve güneyi ovalık olup kuzey ve batısında güneydoğu Toros Dağları uzanmaktadır. 2008 yılı genel nüfus sayımına göre; İslâhiye merkez nüfusu 32.300'dür. İlçe Akdeniz ikliminin etkisindedir. İlçe ekonomisi tarım, hayvancılık ve ormancılığa dayalıdır. İlçede üzüm festivalleri yapılmaktadır.

Verilerin Toplanması

Araştırma, İslâhiye Adliyesindeki 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 yıllarındaki 481 çiftin boşanma ile ilgili belgelerinin incelenmesi ile yapılmıştır. Araştırmada çiftlerin, boşanma ile ilgili belgeleri boşanmanın olduğu yıl, eşler arasındaki yaş farkı, çocuk sayısı, boşanmanın evliliğin kaçınıcı yılında görüldüğü ve en belirgin boşanma nedeni değişkenine göre tasnif edilerek araştırmacılar tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formuna kaydedilmiştir.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma, yukarıda belirtildiği gibi, İslâhiye Adliyesindeki 2004, 2005, 2006, 2007 ve 2008 yıllarındaki boşanma olaylarını kapsamaktadır. Araştırmacı tarafından, bu yıllara ait Kişisel Bilgi Formuna not edilen veya kaydedilen bilgiler SPSS programı ile değerlendirilerek analiz edilmiş, bu kapsamda verilerin çözümlenmesinde; frekans, yüzde dağılımları ve karşılaştırma tabloları kullanılmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde kişisel bilgi toplama formu ile İslâhiye Adliyesinden elde edilen verilerin frekans ve yüzdeler dağılımları verilmiştir.

Tablo 2. Boşanmak İçin Mahkemeye Başvuran Çiftlerin Dava Dosyalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	N	%
2004	98	20,37
2005	84	17,46
2006	102	21,20
2007	115	23,90
2008	82	17,04
Toplam	481	100

Tablo 1’de görüldüğü gibi açılan 481 boşanma davasının %20,37’si 2004 yılında, %17,46’sı 2005 yılında, %21,20’si 2006 yılında, %23,90’ı 2007 yılında ve %17,04’ü 2008 yılında açılmıştır. Bu beş yıllık süre içerisinde en çok dava 2007 yılında, en az dava 2008 yılında açılmıştır. Bu verilere göre ilçede boşanma davalarının en az 2005 ve 2008, en çok 2007 yılında açıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 3. Boşanmak İçin Mahkemeye Başvuran Çiftlerin Boşanma İsteğinden Vazgeçmesi Sonucu Düşen Dava Dosyalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	N	%
2004	30	36,14
2005	18	21,68
2006	7	8,43
2007	22	26,50
2008	6	7,22
Toplam	83	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi açılan boşanma davalarından daha sonra eşlerin boşanma isteğinden vazgeçmesi sonucu mahkeme tarafından 83 adet boşanma davası düşürülmüştür. Bunların %36,14’ü 2004 yılında, %21,68’i 2005 yılında, %8,43’ü 2006 yılında, %26,50’si 2007 yılında, %7,22’si 2008 yılında gerçekleşmiştir. Bu verilere göre ilçede çiftlerin, en az 2006 ve 2008, en çok

KIR, BÜLBÜL; İslâhiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme

2004 yılında boşanma davası açıp da daha sonra davasından vazgeçtiğini söylemek mümkündür. Burada aileler arasında arabulucuların önemli rol oynadığı söylenebilir.

Tablo 4. Boşanmak İçin Mahkemeye Başvuran ve Mahkemesi Yapılan Çiftlerin Dava Dosyalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	N	%
2004	68	17,08
2005	66	16,58
2006	95	23,86
2007	93	23,36
2008	76	19,09
Toplam	398	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi son beş yılda mahkemesi yapılan dava sayısı 398'tir. Bu davaların duruşmaları, %17,08'i 2004 yılında, %16,58'i 2005 yılında, %23,86'sı 2006 yılında, %23,36'sı 2007 yılında ve %19,09'u da 2008 yılında yapılmıştır. Bu sonuca göre boşanma davalarının duruşmalarının en çok 2006 ve 2007 yılında yapıldığını söylemek mümkündür.

Tablo 5. Boşanmak İçin Mahkemeye Başvuran ve Davaları Ret Edilen Çiftlerin Dava Dosyalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	N	%
2004	16	20,51
2005	15	19,23
2006	29	37,17
2007	7	8,97
2008	11	14,10
Toplam	78	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi, son beş yılda mahkeme tarafından ret edilen dava sayısı 78'tir. Bu davaların, %20,51'i 2004 yılında, %19,23'ü 2005 yılında, %37,17'si, 2006 yılında, %8,97'si 2007 yılında ve %14,10'u 2008 yılında mahkeme tarafından ret edilmiştir. Bu sonuca göre ilçede boşanma davalarının en az 2007, en çok 2006 yılında ret edildiğini söylemek mümkündür.

Tablo 6. Boşanmak İçin Mahkemeye Başvuran ve Boşanmalarına Karar Verilen Çiftlerin Dava Dosyalarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	N	%
2004	52	16,25
2005	51	15,93
2006	66	20,62
2007	86	26,87
2008	65	20,31
Toplam	320	100

Tablo 6’da görüldüğü gibi, son beş yılda ilçede mahkeme yoluyla boşanan çift sayısı toplam 320’dir. Bu boşanma davalarının, %16,25’i 2004 yılında, %15,93’ü 2005 yılında, %20,62’si 2006 yılında, %26,87’si 2007 yılında ve %20,31’i de 2008 yılında karara bağlanmıştır. Bu verilere göre, ilçede boşanmaların en az 2005, en çok 2007 yılında meydana geldiği söylenebilir.

Tablo 7. Türkiye’de Boşanmaların Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	N	%
2004	91 022	19,0
2005	95 895	20,0
2006	93 489	20,0
2007	94 219	20,0
2008	99 663	21,0
Toplam	474288	100,0

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/> (22.06. 20011).

Tablo 7’de görüldüğü gibi, Türkiye’de 2004-2008 yıllarında beş yıllık süreç içinde mahkeme yoluyla boşanan çift sayısı toplam 474288’dir. Bu boşanma davalarının, %19,0’u 2004 yılında, %20,0’si 2005 yılında, %20,0’si 2006 yılında, %20,0’si 2007 yılında ve %21,0’i de 2008 yılında karara bağlanmıştır. Bu verilere göre Türkiye’de boşanmaların en az 2004, en çok 2008 yılında meydana geldiğini söylemek mümkündür. Tablo 7 ve 8 incelendiğinde, boşanma olaylarının yıllara göre dağılımında Türkiye ile İslâhiye arasında belirgin bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Yani Türkiye ile İslâhiye arasında yıllara göre boşanma oranlarında benzer bir dağılımın gözlemlendiği söylenebilir.

Tablo 8. Boşanmak İçin Mahkemeye Başvuran ve Boşanmalarına Karar Verilen Çiftlerin Dava Dosyalarının Evlilik Süresine Göre Dağılımı

Boşanma Aralığı	Yılı	2004		2005		2006		2007		2008		Toplam	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
0-5. yıl		28	54	20	39	34	52	47	55	40	40	169	53
6.-15. yıl		12	23	16	31	22	33	24	28	15	15	89	28
16. yıl ve üstü		12	23	15	29	10	15	15	17	10	10	62	19
Toplam		52	100	51	100	66	100	86	100	65	100	320	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi ilçede 320 boşanma davasının %53,0’ü evliliğin ilk beşinci yılında, %28,0’i evliliğin altıncı yılı ile on beşinci yılı arasında ve %19,0’u evliliğin on altıncı yılından sonra gerçekleşmiştir. Bütün yıllarda en çok boşanmanın evliliğin ilk beşinci yılında gerçekleştiği görülmektedir. Bu sonuca göre, ilçede boşanma vakalarının evliliğin ilk yıllarında daha yoğun görüldüğü söylenebilir.

Tablo 9a. Türkiye’de Boşanmaların Evlilik Süresine Göre Dağılımı

Evlilik süresi (yıl)	2005		2006	
	Sayı	%	Sayı	%
Toplam	95 895	100	93 489	100
1 yıldan az	4 023	4.2	3 948	4.2
1-5	36 702	38.3	35 869	38.4
6-10	20 454	21.3	20 387	21.8
11-15	12 900	13.5	12 660	13.5
16+	21 816	22.7	20 625	22.1

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/> (22.06. 20011).

Tablo 9b. Türkiye’de Boşanmaların Evlilik Süresine Göre Dağılımı

Evlilik süresi (yıl)	2007		2008	
	Sayı	%	Sayı	%
Toplam	94 219	100	99 663	100
1 yıldan az	3 779	4.0	3 910	3,9
1-5	35 641	37.8	37 318	37,4
6-10	20 870	22.2	21 335	21,4
11-15	12 757	13.5	13 863	13,9
16+	21 172	22.5	22 997	23,1
Bilinmeyen			240	0,2

Kaynak: <http://www.tuik.gov.tr/> (22.06. 20011).

Tablo 9a ve 9b’de incelendiğinde Türkiye’de boşanma olaylarının; %38,3’ü 2005 yılında, %38,4’ü 2006 yılında, %37,8’i 2007 yılında, %37,4’ü 2008 yılında ve evliliğin ilk beşinci yılında gerçekleştiği görülmektedir. Bütün yıllarda en çok boşanma oranı evliliğin ilk 5. yılında gerçekleşmiştir. Bu verilere göre, İslâhiye ve Türkiye’de boşanma vakalarının evliliğin ilk yıllarında daha yoğun olduğu görülmektedir. Ancak Türkiye ile İslâhiye arasında evlilik süresine göre boşanma oranları karşılaştırıldığında, evliliğin ilk beşinci yılındaki boşanmalarda İslâhiye’de bu oranın Türkiye ortalamasına göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Tablo 10: Boşanmak İçin Mahkemeye Başvuran ve Boşanmalarına Karar Verilen Çiftlerin Yaş Farkına Göre Dağılımı

Yaş farkı aralığı	2004		2005		2006		2007		2008		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
0-5 yıl	30	58	29	57	35	53	45	52	38	58	177	55
6-15 yıl	18	35	22	43	27	41	31	36	20	31	118	37
16 yıl ve üstü	4	7,7	0	0	4	6,1	10	12	7	11	25	8
Toplam	52	100	51	100	66	100	86	100	65	100	320	100

Tablo 10’da görüldüğü gibi 320 boşanma davasının %55’inde eşler arasındaki yaş farkı 5 yıl ve daha az, %37’sinde eşler arasındaki yaş farkı 6-15, %8’inde eşler arasındaki yaş farkı 16 yıl ve üstü olduğu tespit edilmiştir. Bütün yıllarda en çok boşanma oranı, eşler arasındaki yaş farkının az olduğu (0-5 yıl) çiftlerde görülmektedir. Ancak burada yaş farkı 16 yıl ve üstü olan çiftlerin sayı ve oranının diğerlerine göre çok az olması karşılaştırmayı ve yorumu zorlaştırmaktadır. Yani eşler arasındaki yaş farkı artıkça boşanmada ona göre azalmaktadır demek zordur. Bu durum zaten evlilik de denklik ilkesine de aykırı düşmektedir.

Tablo 11. Boşanmak İçin Mahkemeye Başvuran ve Boşanmalarına Karar Verilen Çiftlerin Sahip Oldukları Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Çocuk Sayısı	2004		2005		2006		2007		2008		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
0 (çocuk yok)	20	38	20	39	26	39	42	49	30	46	138	43
1 çocuk	11	22	11	21	15	23	16	18	13	20	66	20
2 çocuk	8	15	8	16	9	14	11	13	8	12	44	14
3çocuk ve üstü	13	25	12	24	16	24	17	20	14	22	72	23
Toplam	52	100	51	100	66	100	86	100	65	100	320	100

KIR, BÜLBÜL; İslâhiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme

Tablo 11 incelendiğinde kesit alınan beş yılda ilçede boşanmalarına karar verilen 320 çiftin, %43'ünün çocuğu yoktur. Bu çiftlerden, %20'si 1 çocuğa, %14'ü 2 çocuğa, %23'ü 3 çocuk veya daha fazlasına sahiptir. Tablo 11'deki verilerde bütün yıllarda en çok boşanma oranı, hiç çocuk sahibi olamayan çiftlerde görülmektedir. Bu sonuca göre çocuk ailede bir sigorta görevi görmekte, çocuğu olmayan çiftlerde boşanma oranının daha yüksek olduğu görülmektedir denilebilir. Ya da baştan beri eşler birbirine ısınamadıklarından çocuk yapmamışlardır denebilir.

Tablo 12: İlçede Boşanmanın En Belirgin Nedenleri

Boşanmanın en belirgin nedeni	2004		2005		2006		2007		2008		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Aldatma	0	0	0	0	0	0	1	1,2	1	1,5	2	0,62
Kültür Farklılığı	3	5,8	1	2	1	1,5	4	4,7	6	9,2	15	4,68
Şiddetli Geçimsizlik (Anlaşmalı)	13	25	21	41	27	41	45	52	31	48	137	42,81
Kişilik Uyuşmazlığı	0	0	3	5,9	24	36	19	22	17	26	63	19,68
Aile İçi Şiddet (Hakaret)	36	69	25	49	14	21	17	20	10	15	102	31,87
Alkol	0	0	1	2	0	0	0	0	0	0	1	0,31
Toplam	52	100	51	100	66	100	86	100	65	100	320	100

Tablo 12'da görüldüğü gibi kesit alınan beş yılda ilçede 320 boşanma davasının, %0.62'sinin aldatma, %4.68'inin kültür farklılığı, %42.81'inin şiddetli geçimsizlik, %19.68'inin kişilik uyuşmazlığı, %31.87'sinin aile içi şiddet ve hakaret etme ve %0.31'inin ise alkol en belirgin boşanma nedeni olmuştur. Tablo 12'deki verilerde bütün yıllarda en fazla boşanma nedeni şiddetli geçimsizlik olarak görülmektedir. Şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşanmak isteyenler, kayıtlara göre, genellikle anlaşmalı boşanma yoluna gitmektedirler. İlçede boşanmada ikinci sıradaki sebep aile içi şiddet ve eşlerin birbirlerine hakaret etmesi gelmektedir. Bunları sırasıyla kişilik uyuşmazlığı, kültür farklılığı, aldatma ve alkol izlemektedir. En az boşanma ise aldatma ve alkol bağımlılığı nedeniyle görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, 2004-2008 yılları arasında İslahiye’de boşanma olgusunu incelemek amacıyla yapılmıştır. Boşanma, karı-koca arasındaki evlilik bağının çözülmesi, evliliğin sona ermesi anlamına gelir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçlar aşağıda temel bilgiler halinde sunulmuştur:

- 1) 2004–2008 yılları arasındaki beş yıllık süre içerisinde en çok boşanma davası 2007 yılında, en az dava boşanma 2008 yılında açılmıştır. Bu verilere göre ilçede boşanma davalarının en az 2005 ve 2008, en çok 2007 yılında açıldığı görülmüştür.
- 2) Bu verilere göre ilçede çiftlerin, en az 2006 ve 2008, en çok 2004 yılında boşanma davası açıp da daha sonra davasından vazgeçtiği tespit edilmiştir. Burada aileler arasında arabulucuların önemli rol oynadığı tahmin edilmektedir.
- 3) İlçede boşanma davalarının duruşmaları en çok 2006 ve 2007 yıllarında gerçekleşmiştir. Bu yıllarda ilçedeki hâkimlerin iş yoğunluğunda boşanma davalarının önemli bir yer tuttuğu tahmin edilmektedir.
- 4) İlçede boşanma davalarının en az 2007, en çok 2006 yılında ret edildiği görülmüştür. 2006 yılında ilçedeki hâkimlerin toplumdaki çözülmeyi önlemek için daha tutucu davranarak boşanma davalarını ret etmeyi tercih ettikleri tahmin edilmektedir.
- 5) Elde edilen verilere göre, ilçede, en az 2005, en çok 2007 yılında boşanma olayı meydana gelmiştir.
- 6) İlçede boşanma olaylarının yıllara göre dağılımında belirgin bir farklılığın olmadığı görülmüştür.
- 7) İlçede boşanma vakalarının evliliğin ilk yıllarında daha yoğun görüldüğü sonucuna varılmıştır.
- 8) 2004-2008 yıllarında İslâhiye’de en yüksek boşanma oranı, eşler arasındaki yaş farkının az olduğu (0-5 yıl) çiftler arasında görülmüştür.
- 9) 2004-2008 yıllarında İslâhiye’de en yüksek boşanma oranı, hiç çocuk sahibi olamayan çiftler arasında görülmüştür. Bu sonucun çocuğun ailede bir sigorta görevi görmesinden kaynaklandığı tahmin edilmektedir.
- 10) Elde edilen verilerden İslâhiye’de boşanma hızında son yıllarda bir artışın olduğu gözlenmiştir.
- 11) 2004-2008 yıllarında İslâhiye’de en belirgin boşanma nedeni, şiddetli geçimsizlik olarak tespit edilmiştir. Şiddetli geçimsizlik nedeniyle boşanmak isteyenler, kayıtlara göre, genellikle anlaşmalı boşanma yoluna gitmektedirler. İlçede boşanmada ikinci sıradaki sebep, aile içi şiddet ve eşlerin birbirlerine

hakaret etmesi gelmektedir. Bunları sırasıyla çiftler arasında; kişilik uyuşmazlığı, kültür farklılığı, aldatma ve alkol bağımlılığı izlemektedir. İlçede en az boşanma vakası, aldatma ve alkol bağımlılığı nedeniyle meydana gelmiştir. Bunda kasabanın muhafazakâr yapısının etkili olduğu söylenebilir.

Tartışma

Bu kısımda İslâhiye’de 2004-2008 yılları arasında beş yıllık süreç içinde meydana gelen boşanma olayları ile aynı dönemde Türkiye’de meydana gelen boşanma olayları karşılaştırılmıştır.

Boşanma olaylarının yıllara göre dağılımında Türkiye ile İslâhiye arasında belirgin bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Diğer bir ifade ile Türkiye ile İslâhiye arasında yıllara göre boşanma oranlarında benzer bir dağılımın gözlemlendiği tespit edilmiştir.

İslâhiye’de boşanma vakalarının evliliğin ilk beş yılında daha yoğun görüldüğü sonucuna varılmıştır. Türkiye’de de en çok boşanma olayının evliliğin ilk beş yılında gerçekleştiği görülmektedir (Yıldırım, 2004: 59). Bunun aile eğitimiyle ilgili bilgi eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bu verilere göre, gerek İslâhiye gerekse Türkiye’de boşanma olaylarına evliliğin ilk yıllarında daha sık rastlanılmaktadır. Ancak Türkiye ile İslâhiye arasında evlilik süresine göre boşanma oranları karşılaştırıldığında, evliliğin ilk beşinci yılındaki boşanmalarda İslâhiye’de bu oranın Türkiye ortalamasına göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

İslâhiye’de en yüksek boşanma oranı, hiç çocuk sahibi olamayan çiftler arasında görülmüştür. Türkiye’de boşanmaların yaklaşık yarısına yakınının çocuksuz ailelerde meydana geldiği düşünülürse, çocuk varlığının, aileyi muhafaza eden önemli bir unsur olduğu görülür (Yıldırım, 2004: 59). Çocuk ailede bir sigorta görevi görmektedir. Çocuk, sevgi ve şefkate muhtaçtır. Bu durumun en iyi gerçekleştiği yer aile ortamıdır. Eşler bunun bilincine vardıkları zaman boşanma azalacaktır.

Son yıllarda İslâhiye’de ve Türkiye’de boşanma hızında bir artışın olduğu gözlenmiştir. (Yıldırım, 2004: 67).

Bu çalışmada İslâhiye’de, şiddetli geçimsizlik (veya anlaşmalı boşanma), aile içi şiddet (hakaret), kişilik uyuşmazlığı, kültür farklılığı, aldatma ve alkol bağımlılığı boşanmaya sebep olan etkenler arasında tespit edilmiştir.

Türkiye’de, de mahkeme kayıtları ve istatistiklerde boşanma sebepleri arasında “şiddetli geçimsizlik” en belirgin olanıdır. Şiddetli geçimsizliğin içerisinde çok değişik unsurlar vardır: Açıkça görülme de, “şiddetli geçimsizlik”in temelinde sevgi, saygı yokluğu, maddi menfaatlerin ön plana

çıkması, ekonomik yoksulluk, işsizlik, sosyal hayattaki düzensizlik, aşırı derecede alkol kullanma gibi unsurlar yer almaktadır. Ayrıca ekonomik problemler, eşlerin ruhen anlaşamamaları, iş veya benzeri unsurlarla birbirlerini ihmal etmeleri, gayri ahlaki tutumlar, vb. açık veya kapalı olarak bu sebebin içerisinde (Yıldırım, 2004:76-77). Türkiye’de “şiddetli geçimsizlik” boşanmak için asıl etken olmakla beraber, eşler arasındaki kültür farkı, ekonomik özgürlük, karşılıklı saygısız davranışların da etkili olduğu görülmüştür. Geçimsizliğin yanında, eğitim durumu, çocuk sayısı, eşlerin birbirlerine karşı tutumları, düzenli gelire sahip olup olmamaları, sosyal yalnızlık, kaba kuvvete başvurulması, aile içi şiddet ve zina boşanmaya sebep olan kuvvetli etkenler arasındadır. Ayrıca, çevrede yapılan gözlemlerden kadının çocuk sahibi olamaması, her iki tarafın aşırı derecede sahiplenme duygusuyla meydana getirdikleri kıskançlık yaklaşımları, gelin-kaynana çatışması, annelerin erkek çocuklarını gelinlerinden kıskanmaları, bencillik, aşırı muhafazakâr baskılar, evli çiftlerin ailelerinin sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan aynı düzeyde olmamaları gibi sebeplerin de boşanmaya neden olduğu anlaşılmaktadır” (Yıldırım, 2004: 68-69).

Türkiye’de yaşanan toplumsal değişimler de boşanmanın belirgin nedenleri arasında sayılmaktadır. Sözelimi “köyden şehre göç; şehirleşme problemi, sanayileşme ile birlikte geleneklerden uzaklaşma, işsizliğin getirdiği bunalımlar, büyük aile hayatından çekirdek aileye dönüş, bütün aile fertlerinin çalışması, kimi işyerlerindeki liberal davranışlar, denetimsiz medya yayınları, aile yapısına aykırı veya aile dışı ilişkilerin normal ilişkiler gibi sunulması, yasalarla boşanmanın kolaylaştırılması, evlilik dışı ilişkilerle doğan çocukların kimlik kazanmaları vb. etkiler, aile hayatındaki değerleri gittikçe zayıflatmış ve boşanma lehine gelişmelerin meydana gelmesini sağlamıştır” (Yıldırım’ın 2004: 68-69).

Öneriler

Araştırmada, amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular dikkate alındığında şu öneriler getirilebilir:

Eşler evlenirken eşyle arasındaki denklik durumunu göz önünde bulundurması gerekir.

Boşanma oranlarının en yüksek olduğu evliliğin ilk beş yılına dikkat edilmelidir. Bu yıllarda eşler, empati kurarak birbirlerini iyi anlamalıdır. Bu hassas dönemin rahat bir şekilde atlatılması için evlilik öncesinde eşler saydam davranarak, maskelerini indirerek birbirlerini iyice tanımalıdırlar.

Okulda psikolojik danışman olarak görev yapan rehber öğretmenler öğrencilerini daha küçük yaşta itibaren ailenin yeri ve önemi konusunda

KIR, BÜLBÜL: İslâhiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme

bilinçlendirilmelidir. Gençler üniversite eğitimini sürdürürken de ailenin yeri ve önemi konusunda bilgilendirilmelidir.

Nişanlılık döneminde genç çiftlere yuva kurma, aile olma bilgisi verilmelidir. Boşanmanın en yoğun görüldüğü evliliğin ilk dönemlerinde genç çiftlere anne –baba olma ve yetişkin eğitimi verilmelidir.

Yeni evlenecek çiftler büyük mali yükün altına girmektedir. Ev bulma, ev eşyası edinme, nişan, düğün masrafları ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Sürekli iş güvencesi olmayanlar için, ödenemeyen uzun taksitler ileri dönemde geçim sıkıntısına yol açmaktadır. Bunların yükünü biraz olsun hafifletecek aile yaşamının sıkıntılarını azaltacak evlendirme vakfı ve evlilik yardım fonu gibi kuruluşlar oluşturulmalıdır.

Boşanma çocuksuz ailelerde daha sık görülmektedir. Çocuk ailenin meyvesidir. Ortak paylaşımı artırır. Ancak iyi gitmeyen bir evlilikte “çocuk sahibi olursak boşanmayız” gibi yanlış bir anlayışa da düşmemek gerekir. Eşler çocuk yapmaya karar verirken iyi düşünmeliler. Çünkü çocuk sahibi olmak, yolunda gitmeyen bir evliliği daha da sorunlu hale getirir.

Boşanma sebeplerinden olan kadına şiddet konusunda ise; çeşitli eğitim seminerleri düzenlenmeli, öncelikle erkeklere cinsiyet eşitliği her türlü kurumlarda anlatılarak erkeklerin bilinçlenmeleri sağlanmalıdır. Ekonomik özgürlüğünü kazanan kadınlara ise aile kurmanın önemi, paylaşmanın ve aile için öz verinin ne demek olduğu anlatılmalıdır.

Uzman kişilerden oluşan aile danışma merkezleri kurulmalı, evlilik öncesi çiftler aile danışma merkezlerinden rehberlik ve danışmanlık yardımı almalıdır. Hatta sürücü kursuna gidip ehliyet alan sürüler gibi yeni evlenecek çiftlere de aile danışma merkezlerinden belge verilmelidir. Aile danışma merkezlerinden danışmanlık hizmeti alanlara ayrıca ihtiyacı olanlara teşvik amacıyla çeyiz yardımı da yapılabilir.

Türkiye’de aile arabuluculuğu kurumu geliştirilmeli boşanma halindeki eşlere ve çocuklarına bu kurumdan arabuluculuk hizmeti almaları sağlanmalıdır.

Görsel yayın organları boşanmayı önleyici ve kültürel değerleri benimsetici programlar düzenlemelidir. Televizyon yayınlarıyla aile yaşamı cazip hale getirilmeli eş ve çocukların karşılıklı sorumlulukları, aile bağları ve ilişkilerini işleyen eğitim programları yaygınlaştırılmalıdır. Aileyi yıkıcı pembe diziler yerine örnek aile dizileri gösterilmelidir.

Doğum, ölüm, hastalık, bayram, düğün, nişan ve asker uğurlama gibi önemli günlerde yaşlı, akraba ve dost ziyaretleri teşvik edilmeli, ailelere “silah-i rahim” bilinci verilmelidir. Silah-i rahim” ailelerde çiftler arasındaki gerilimi azaltır.

Eğer bütün çabalara rağmen boşanma gerçekleşmişse, topluma her geçen gün sorunlu yeni bireyler katmamak için, boşanan çiftlere ve çocuklarına psikolojik destek sağlanmalı, sosyal ve ekonomik güvencesi olmayan çifte özellikle kadın ve çocuklara güvence sağlanmalı, boşanmanın olumsuz etkilerini en aza indirecek ortam oluşturulmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akıntürk, Turgut, (2002), **Aile Hukuku**, Beta Yayınevi, İstanbul.
- Atalay, Beşir, (1984), **Sanayileşme ve Geleneksel Yapı (Japon Modeli)**, DPT Sosyal Planlama Dairesi. Ankara.
- Bakırcıoğlu, Rasim, (2002), **Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Cin, Halil, (1988), **Eski Hukukumuzda Boşanma**, Konya.
- Cherlin, A. J., (1999), "Going to Extremes Family Structure, Children's Well-being and Social Science", **Demography**, Sayı: 36.
- Cüceloğlu, Doğan, (1998), **İnsan ve Davranışı**, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Cüceloğlu, Doğan, (2000), **İnsan ve Davranışı**, 10. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2004), **Mutlu ve Sağlıklı Yarınlar İçin Anne-Baba Eğitimi**, Konya: Eğitim Kitabevi.
- Dinçer, Ergün "Facebook Kaynaklı Boşanmalarda Artış Raporlanıyor"
<http://www.turk.internet.com/portal/yazigoster.php?yaziid=32037>
(16.11.2011).
- Elginar, T. F., (2005), **Boşanma ve Çocuk Üzerindeki Etkileri**, Mikro Yayınları, Konya.
- Ergün, Ömer, (2005), "TMK'nin 166'ncı Maddesinde Düzenlenen Boşanma Nedenleri" **SBAr Dergisi**. Sayı: 6, ss. 523-556.
- Gökalp, Ziya, (1978), **Makaleler 1X**, Hz.: Şevket Beysanoğlu, İstanbul.
- Giddens, Anthony, (2000), **Sosyoloji**, Ayraç Yayınları, Ankara.
- Miroğlu, İsmet. (25.10.1996 / 9.11.1996), **Türkiye Gazetesi**.
- Stark, Rodney (1985), **Sociology**, Belmont, Wadsworth Publishing Company, California.
- İl, Sunay, (2009), "Aile Arabuluculuğu" **Toplum ve Sosyal Hizmet**, Cilt 20, Sayı 1, Nisan, ss. 23-31.
- Keskin, Sabiha Paktuna, (2005), "Anne - Baba Ayrılığı"
<http://www.bebekkokusu.com/news/templates/psikoloji>, (24.01 2006).

KIR, BÜLBÜL: İslâhiye İlçesinde Boşanma Olgusu Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme

- Kır, İbrahim, (2011), “Toplumsal Bir Kurum Olarak Ailenin İşlevleri,” **Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi**, www.esosder.org., C.10, S.36, ss.381-404, (14.07.2011).
- Nar, Ercan, (2006), **Beni Anlayın**, Babıali Kültür Yayınları, İstanbul.
- Tarhan, Nevzat, (2004), “Boşanmış Aileler ve Çocukları”, [http://www.mcatürk.com/ bosanmis-aileler-ve-cocuklari-697.htm](http://www.mcatürk.com/bosanmis-aileler-ve-cocuklari-697.htm), (04 08. 2005).
- Tezcan, Mahmut, (1997), **Eğitim Sosyolojisi**, 11.baskı, Ankara.
- Tuzcuoğlu, Necla, (1994), “Boşanmanın Yarattığı Güçlüklerle Mücadelede Ebeveyn ve Çocuklara Yardım Etme”, **M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, Sayı: 6, ss. 258.
- Yavuzer, Haluk (2003), **Çocuğu Tanımak ve Anlamak**, Remzi Yayınevi, İstanbul.
- Yavuzer, Haluk, (1997), **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, Remzi Yayınevi, İstanbul.
- Yavuzer, Haluk, (2000), **Çocuk Eğitimi El Kitabı**, (10. basım), Remzi Yayınevi, İstanbul.
- Yıldırım, Neşide (2004), “Türkiye’de Boşanma ve Sebepleri” **bilig (Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi)** Kış / 2004 Sayı 28, ss:59-81
- Yörükoglu, Atalay, (1994), **Çocuk Ruh Sağlığı**, Özgür Yayınları, İstanbul.
- Yörükoglu, Atalay, (2002), **Çocuk Ruh Sağlığı**, 25.Basım, Özgür Yayınları, İstanbul.
- Yörükoglu, Atalay, (1997), **Aile ve Çocuk**, Özgür Yayınları, İstanbul.
- http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4077&tb_id=6, (22.06.20011)
- http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4077&tb_id=6, (22.06.20011).
- http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4077&tb_id=6, (22.06.20011).
- [httpwww.sekam.org.tr bosanma- oranindaki- artis- hizla-yukseliyor-cn118.html](http://www.sekam.org.tr/bosanma-oranindaki-artist-hizla-yukseliyor-cn118.html), bosanma- nedenleri-1312128852, (16.11.2011).